

مقطع تحصیلی: کاردانی کارشناسی رشته:ترم:سال تحصیلی: ۱۳۹۸-۱۳۹۹
نام درس: تاریخ عکاسی ایران نام و نام خانوادگی مدرس: هومن خسروی عراقی نژاد.
آدرس email مدرس: .: hoomankhosravi@live.com تلفن همراه مدرس: ۰۹۱۰۹۴۴۸۷۶۷۸

جزوه درس: تاریخ عکاسی ایران مربوط به هفته : اول دوم سوم
text : دارد ندارد voice: دارد ندارد power point: دارد ندارد
تلفن همراه مدیر گروه : ۰۹۳۸۲۷۸۰۰۵۲

تحولات عکاسی پیش از مشروطه ۹

از اعلام رسمی فرایند داگر به سال ۱۸۳۹ در پاریس، این شیوه تصویربرداری، یعنی داگرئوتیپ، به ایران راه یافته است. در چگونگی ورود و عام شدن عکاسی در ایران، ناگزیر از بررسی این امر در دو ساحت متمایزیم:

۱. پیشگامان عکاسی در ایران که یکی ژول ریشار و دیگری ملک قاسم میرزا، پسر بیست و چهارم فتحعلیشاه است.

۲. ناصرالدین شاه، اطرافیان او و اروپاییانی که در هیأت گروههای سیاسی و نظامی در ایران عکاسی می کرده اند.

همچنین به کسانی که بدون وابستگیهای مزبور عکاسی را به عنوان حرفه خود برگزیدند و در واقع باعث استمرار صنعت و هنر عکاسی در ایران امروزند، اشاره می کنیم. پیش از همه، آنچه را تاکنون در خصوص تاریخ و سابقه عکاسی در ایران تدوین شده است، برمی شمیریم:

۱. ایران در ۱۱۳ سال پیش، بخش نخست: اصفهان که دربرگیرنده بخشی از آثار ارنست هولتسر است. این کتاب را محمد عاصمی، مدیر مسئول مجله کاوه، در برلین ترجمه، و وزارت فرهنگ و هنر در سال ۱۳۵۵ منتشر کرده است. متأسفانه چون کتاب در نسخ بسیار معدود توزیع شده در حال حاضر نایاب است.

۲. فهرست آلبومهای کتابخانه سلطنتی که به همت بدری آتابای، کتابدار کتابخانه کاخ گلستان، در سال ۱۳۵۷ نشر یافته است. در این کتاب، گزیده ای از تصاویری که ناصرالدین شاه، درباریان و سایر عکاسان آن دوره گرفته اند گردآوری شده و در ضمن برخی از یادداشتهای شخصی ناصرالدین شاه در باب عکاسی در آن به طبع رسیده است. این کتاب نیز به تعدادی معدود توزیع شده، در دسترس عموم قرار ندارد.

۳. فهرست عکسهای تاریخی ایران، جلد یکم، بررسی و تدوین قاسم صافی بر مبنای یادداشتهای مرحوم حسین محبوبی اردکانی که کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران در بهمن ۱۳۶۳ آن را منتشر کرده است.

۴. فهرست عکسهای تاریخی ایران، جلد دوم از همان مؤلف و ناشر که در ۱۳۶۴ منتشر شده است.

۵. عکسهای قدیمی ایران شامل مجموعه عکسهای معیرالممالک است که پس از اهدا به کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، به همت قاسم صافی تدوین شده است. باید توضیح داد که در منابع ۳، ۴ و ۵ سخنی از تاریخ عکاسی ایران به میان نیامده

۱۰ سیر تحول عکاسی

و این آثار صرفاً شامل فهرست و عکس هستند. در ذیل اکثر عکسهای منبع ۵ نیز نام عکاس نیامده است.

۶. کارت پستالهای تاریخی ایران تدوین قاسم صافی.

۷. سرآغاز عکاسی در ایران اثر دانا استاین (Donna Stien). این محقق و پژوهشگر هنری اهل آمریکا که خود چند سالی در ایران به سر برده، در ۱۹۸۳ مقاله‌ای تحت عنوان مذکور منتشر کرد. این مقاله به همت ابراهیم هاشمی ترجمه و به صورت کتاب در ۱۳۶۸ چاپ شد. استاین در مقاله خود بیشتر متکی به آثار و نوشته‌های برجای مانده از عکاسان اروپایی (خصوصاً ایتالیایی) است که در دوره قاجار به ایران آمده بودند. وی همچنین تعدادی از عکسهای فهرست آلبومهای کتابخانه سلطنتی آتابای را در مقاله خود چاپ کرده است. این کتاب علی‌رغم موجز بودن، به مدد توضیحات فاضلانه مترجم، یکی از معتبرترین منابع در خصوص تاریخ عکاسی ایران است.

۸. پیدایش عکاسی در شیراز که در واقع پایان‌نامه دوره کارشناسی منصور صانع بوده و به همت انتشارات سروش به زیور چاپ آراسته شده است. در این کتاب، سرگذشت عکاسی و عکاسان فارس به رشته تحریر درآمده و کاری قابل تأمل و درخور تحسین است.

۹. گنجینه عکسهای ایران (به همراه تاریخچه ورود عکاسی به ایران). ایرج افشار با سابقه‌ای طولانی در تحقیق درباره تاریخ دوره قاجار و چند سال ریاست کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه تهران و دسترسی به عکسهای تاریخی و منابع مهم موجود در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، این کتاب ارزشمند را به سال ۱۳۷۰ منتشر ساخت. این کتاب علی‌رغم یکی دو اشتباه تاریخی در مورد فرایندهای داگرتیپ و کالوتیپ، کتابی فوق‌العاده سودمند و قابل استفاده است و چاپی بسیار نفیس دارد و عکسهای بسیار ارزشمندی از دوره قاجار در آن به چاپ رسیده است.

۱۰. مقاله محققانه پیروز سیار در نقد و معرفی کتاب گنجینه عکسهای ایران که در مجله نشر دانش (سال سیزدهم، شماره سوم، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۲) به چاپ رسیده است. وی ضمن بررسی ایرادهای فاحش تاریخی مربوط به چند فرایند عکاسی در کتاب ایرج افشار، فرضیه شهریار عدل و یحیی ذکاء را در مورد اینکه شاهزاده ملک قاسم میرزا اولین عکاسی است که در ایران به شیوه داگرتیپ عکس گرفته، مردود می‌شمارد.

۳. نظریه‌های مختلف در مورد اولین عکاسان در ایران

در مورد اولین عکاسان خارجی که در ایران عکاسی کرده‌اند و نیز اولین عکاسان ایرانی

نمونه سوال

دو پیشگام عکاسی در ایران را نام ببرید.